

knjigo take vrste, ki je še zdaleč ni lahko sestaviti in napisati, bi rad zato posebej poudaril, kajti kljub naslovu kolekcije *Gospodarske geografije sveta* je njegovo delo, drugi zvezek še bolj kot prvi, v bistvu regionalno geografski priročnik, četudi s poudarkom na antropogeografiji in še posebej gospodarski geografiji. Stališče enotnosti geografije, ki ga avtor povsod izpoveduje, se odraža zlasti tudi v tem drugem delu kolekcije, ki je sedaj pred nami. Hote nam je pokazal ne le države kot ekonomske enote, marveč zlasti tudi pokrajine v vseh njihovih kompleksnih in od trenutnega gospodarskega stanja dasti trajnejših svojstvih. Ta so vtisnila svoj pečat tudi gospodarstvu, četudi danes na drugačen način kot v preteklem razvoju; prilagoditi se jim bo moral tudi bodoči razvoj. Prav zaradi tega se mi zdi knjiga sila dragocena tudi za negeografski krog bralcev. Predstavila jim bo ne le profil gospodarsko geografske podobe vseh obravnavanih dežel, ampak jih bo opozorila še na vzroke in pogoje današnjega stanja in jim dala osnovo za realno ocenjevanje možnosti.

Za geografa pa je vrednost knjige gotovo še precej širša. Ne mislim tu na množico po večini ne le podanih, marveč tudi osvetljenih podatkov, pač pa posebej na metodo obravnavanja. Povsem smiselno se začne obravnavanje posameznih držav ali tudi večjih enot s karakterizacijo lege in položaja teh področij, tako v fizičnogeografskem smislu in antropogeografskem, ki enega od drugega ni mogoče ločiti. Sledi običajno karakterizacija prirodnega okolja, nato prebivalstva z etnične in demografske plati in za tem razčlemba osnovnih gospodarskih potez, tako kakor so se razvile in kakršne so danes. Prav posebno pa so dragocena poglavja in odstavki o posameznih gospodarsko geografskih, največkrat na sploh geografskih regijah v okviru držav. V njih se nam pokažejo pogosto silne razlike tudi v gospodarski strukturi med enotami, ki so v sklopu raznih političnih tvorb. Mnogo tega je seveda podano že v obliki karakteristikah, toda v konkretnem, v medsebojnih povezavah, zaživijo posebna svojstva, lokalne značilnosti, šele v teh poglavjih o manjših pokrajinah. Če se ne bi zavedal, da je za velik del bralcev potreben precej širok splošni pregled držav, bi si človek želel, da bi bila ta poglavja še bolj obširna. Vsekakor pa bodo koristno razbila naše preveč posplošeno gledanje in prikazale posamezne države v vsej njihovi resnični geografski pestrosti.

Vladimir Kokole

Pavel Kunaver, Kraški svet in njegovi pojavi, Ljubljana 1954, 184 str.

Poleti 1957 je izšla pri Mladinski založbi v Ljubljani knjižica, ki smo jo dolgo pričakovali. Zadnja leta, ko je izšlo v svetovnih jezikih nič koliko poljudnoznanstvenih in beletrističnih knjig o kraškem podzemlju in o krasu vobče, smo imeli Slovenci v knjigarnah eno samo knjižico te vrste in sicer Šerkov-Michlerjev vodnik po Postojnski in po drugih jamah. Kunaverjeva knjižica je to vrzel do neke mere izpolnila.

Namesto uvoda je avtor nanizal nekaj kraških impresij, ki jim sledi kratek zgodovinski pregled dosedanjega raziskovanja našega krasa. Potem ko pove nekaj o jamskem orodju in tehniki jamskega raziskovanja, zve-mo v oddelku z naslovom »Apnenec in voda« nekaj znanstvenih osnov ukraševanja (včasih smo pisali zakrasevanja ali karstifikacije). Obširno so opisani jamski pojavi, od katerih imajo svoja poglavja vrtače in brezna, polja, podzemelske vode na splošno in posebej na Dolenjskem, jame s kapniškimi tvorbami ter kot zadnje ledene jame. Na koncu Kunaver še enkrat poudarja gospodarsko važnost, ki ga ima raziskovanje krasa. Pridan je tudi seznam glavne literature, kar je vsekakor hvalevredno.

Kunaver pravi o knjigi, da »je v prvi vrsti namenjena naraščanju, ki naj bi z vso vnemo začel raziskovati

še ne pojasnjene skrivnosti kraške zemlje« (str. 13). Ta naraščaj je treba najprej navdušiti za raziskovanje, nato pa mu dati na pot potrebno strokovno znanje. Prvo nalogo, ki si jo je zadal, je avtor brez dvoma izpolnil. Kot v drugih opisih prirode se je Kunaver tudi tu pokazal kot entuziast, ki ne šteti z izrazi kot so »nepopisno lepi in velikanski jamski prostori« in podobno. Morda bi bil uspeh še večji, če bi opise posameznih kraških objektov povezal z osebnimi doživetji, tako kot to dela večina avtorjev tujih poljudnoznanstvenih knjig o krasu. S tem bi napravil branje še bolj privlačno, obenem pa nam razsvetlil marsikaj iz začetne dobe slovenskega jamarstva, ko je bil avtor mlad jamski raziskovalec. Tudi s strokovnega stališča moremo knjižico v glavnem pohvaliti in jo priporočiti za nakup vsem šolskim in drugim knjižnicam, saj jo moremo s pridom uporabiti za pomožno učno knjigo pri pouku kraške morfologije. Le nekatera mesta zaslužijo kritično pripombo. Vtis imam, da izvira največ pomanjkljivosti iz premalega upoštevanja novejših raziskovanj in dognanj doma in po svetu. V seznamu virov je sicer navedeno tudi več novejše literature, vendar je pisec med tekstom ne uporablja. Z redkimi izjemami je podana kraška tematika tako, kot je bila aktualna v prvih dveh ali treh desetletjih tega stoletja, to je tedaj, ko je pisec kot »drenovec« raziskoval dolenske jame, da bi potrdil ali ovrgel Grundovo teorijo o kraški vodi. Iz knjižice zvemo za Cvijića, Terzaghija, Katzerja, Grunda, Kossmata in druge klasike, prezrta pa so vsa novejša naziranja. V seznamu literature so navedena tudi *Acta carsologica*, v pregledu najglobljih slovenskih brez na str. 44 pa manjka Habečkov brezen pri Črnem vrhu nad Idrijo, ki ga je opisala zadnja številka postojnskih Poročil po novem raziskovanju. Najgloblje slovensko brezno, ki ga pisec naziva »prepad v bližini Bate na Banjski planoti« z globino čez 500 m, ima lepo domače ime Jazben (po doslej veljavnih podatkih — 518 m). Ali bomo še ostali pri imenih kot Bertarellijevo brezno (ali prepad Bertarelli, kot je v knjižici), Lindnerjeva jama pri Trebiču, ko pa imamo zanjo domače ime Labodnica? Ni nam prijetno, ko beremo v tujih knjigah popačena imena naših brez na, pri tem pa ni reda pri domači rabi. Pisec še vedno trdi, da ni znano, kam teče Rinža (str. 128), čeprav je lansko barvanje dokazalo, da je v zvezi z Bilpo ob Kolpi. Nekaj močno dvomljivih ali nedokazanih mnenj je podanih kot edino možna resnica. Tako je s križanjem podzemeljskih tokov na Dolenjskem (str. 99), s poplavami na Lučkem polju, kamor da prideka voda z Radenskega polja (str. 124), z vejevjem in drugim rečnim nanosom, ki da zoži sifone in s tem povzroča poplave na krasu (str. 95). Ker je v vodnih jamah skoraj vedno 100 odst. vlažnost zraka, izhlapevanje od stropa kapajoče vode ne more biti edini razlog za tvorjenje kapnikov, kot to opisuje Kunaver na str. 136. Na strani 35 navaja pisec, kako se s temperaturo dviga topilna moč vode pri raztapljanju apnenca, ne omeni pa, da velja to le v primeru, ko v zraku ni CO₂. Ker pa je ta v zraku vedno prisoten, ima hladna voda večjo sposobnost korozije kot pa topla. V obeh primerih je puščen v nemar vpliv bakterij. Za klimatsko kraško morfologijo so te zakonitosti osnovne važnosti.

Če avtor na str. 82 označuje izvirke pod Grčarevcem na severozahodnem robu Planinskega polja z imenom Hotenka, bi bilo treba pojasniti, da to ni potok, ki poteka pri Hotederščici.

Da snov ni najboljše razdeljena, priča večkratno ponavljanje opisov istih kraških objektov. Tekst poživlja 57 slik, ki so z redkimi izjemami same fotografije. Skoda, da knjižica ne vsebuje tudi več načrtov in kart, ki jih je na pretek v novejših kraških publikacijah ali v društvenih arhivih, posebno pri Društvu za raziskovanje jam Slovenije.

Ivan Gams

